

Lenka Pelcerová

RECENZJA KSIĄŻKI

K. ŠEĎOVÁ, R. ŠVARÍČEK, Z. ŠALAMOUNOVÁ

Komunikace ve školní třídě

Problematika komunikace ve školní třídě je velmi žhavé a v současnosti často diskutované téma. Komunikaci je věnována pozornost v přípravě učitelů, v projektech i ve všech vzdělávacích dokumentech. Změny ve společnosti přináší jak změny ve vyučovacím procesu, tak i změny v roli učitele. Pro dosahování stanovených cílů výuky má rozhodující význam kvalita procesů vzdělávání, mezi něž je řazena i kvalitní komunikace mezi učitelem a žáky, školou a rodiči, učiteli navzájem. Pro tuto oblast by mohla být tato publikace Kláry Šeďové, Romana Švarička a Zuzany Šalamounové přínosem. Záměrem autorů bylo představení modelu dialogického vyučování a zkoumání stavu dialogické výuky v České republice. Kniha je určena studentům učitelství a pedagogických oborů, praktikujícím učitelům a odborníkům z oblasti věd o výchově.

Kniha je přehledně členěna do kapitol a každá kapitola je ještě dělena na podkapitoly. Publikace má logickou strukturu, vše se odvíjí jakoby automaticky, v textu je možné se rychle a bez problémů orientovat. Kromě teoretických poznatků čerpaných z odborné pedagogické a psychologické literatury jsou v publikaci příklady konkrétních situací z praxe čerpané z výzkumu autorského týmu, který zahrnoval dlouhodobé pozorování a videonahrávky vyučovacích hodin různých učitelů druhého stupně základní školy.

V deseti kapitolách je problematika komunikace ve školní třídě představená z několika uhlů pohledů. Detailně se zabývá například povahou učitelských otázek a zpětné vazby, kterou učitelé žákům poskytují. Také upozorňuje na skutečnost, že komunikace ve školní třídě se netýká pouze vyučovacích obsahů, ale podílí se také na utváření vztahů mezi učitelem a

žáky, jako je náklonnost a respekt či naopak antipatie a despekt. První kapitola uvádí do problematiky zvoleného výzkumného problému, zabývá se pojmem a způsoby zkoumání výukové komunikace, metodologii výzkumného šetření a metodami sběru dat výzkumného projektu autorů. V knize jsou i zařazeny kapitoly „Učitelské otázky, Žákovské odpovědi a Zpětná vazba“. Autoři v nich popisují základní charakteristiky žákovských odpovědí, typy učitelských otázek a zpětné vazby. Zmiňovány jsou v této souvislosti i žákovské strategie při hledání odpovědí na otázky učitele. Sedmá kapitola nazvaná „Dialogické vyučování?“ přehledně, stručně a jasně uvádí důvody, proč se blíže seznámit s dialogickým vyučováním a zdroji, z kterých jeho zastánci čerpají. Také jsou zde zmiňované i potíže, které dialogické vyučování provázejí. V kapitole nazvané „Vztahová rovina výukové komunikace: mocenské konstelace ve školní třídě“ autoři definují čtyři různé mocenské konstelace (zobání z ruky, přesilovka, cirkulace moci a tahanice) a poukazují i na to, že na vzniku konkrétní konstelace se podílí jak rozhodnutí učitele, tak i další faktory, které učitel obvykle nemá plně pod kontrolou. Dále zde uvádí doporučení pro 2 skupiny učitelů a to pro učitele, kteří sami sebe vnímají jako důsledné a autoritativní a doporučení pro druhou skupinu učitelů, kteří sami sebe vnímají jako přátelské a liberální. V poslední kapitole je prezentována koncepce dialogického vyučování jako ideálního modelu pedagogické komunikace a jsou hledány způsoby, které by mohly učitelům pomoci se tomuto modelu přiblížit.